

ความเห็นส่วนตัว
ของ นายอุดม รัฐอมฤต ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๕/๒๕๖๘

เรื่องพิจารณาที่ ๓๘/๒๕๖๗

วันที่ ๒๖ เดือน มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๖๘

ระหว่าง { คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ร้อง
นายสมชาย เล่งหลัก สมาชิกวุฒิสภา ผู้ถูกร้อง

ผู้ร้องเป็นองค์อธิษฐานตามรัฐธรรมนูญ มีหน้าที่จัดหรือดำเนินการจัด และควบคุมดูแลการเลือกสมาชิกวุฒิสภาให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม รวมถึงมีหน้าที่และอำนาจอื่นตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย ได้ออกประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง กำหนดวันเลือกและวันรับสมัครรับเลือกสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งมีผู้ถูกร้องลงสมัครเพื่อเข้ารับเลือกในกลุ่มที่ ๑๙ กลุ่มผู้ประกอบวิชาชีพ ผู้ประกอบอาชีพอิสระ หรืออื่น ๆ ในทำนองเดียวกัน และผู้ถูกร้องได้รับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภาตามประกาศของผู้ร้อง ลงวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๗ แต่ภายหลังประกาศผลการเลือกสมาชิกวุฒิสภา ผู้ร้องได้รับคำร้องของนายเรืองไกร ลีกิจวัฒนะ ตามหนังสือลงวันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๖๗ ว่าผู้ถูกร้องมีลักษณะต้องห้ามเป็นสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๘ ข. ลักษณะต้องห้าม (๑) ประกอบมาตรา ๙๘ (๕) เพราะเป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง เนื่องจากศาลฎีกามีคำพิพากษาในคดีหมายเลขแดงที่ ลต สส ๓๓๘/๒๕๖๗ ลงวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๖๗ ให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้ถูกร้องเป็นเวลา ๑๐ ปี นับแต่วันที่ศาลฎีกามีคำพิพากษา เป็นเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๑ (๔)

ผู้ร้องตรวจสอบข้อเท็จจริงแล้วพบว่า ศาลฎีกามีคำพิพากษาในคดีหมายเลขแดงที่ ลต สส ๓๓๘/๒๕๖๗ ลงวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๖๗ สรุปความได้ว่า ผู้ถูกร้องเคยเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ ๙ จังหวัดสงขลา หมายเลข ๗ พรรคภูมิใจไทย ศาลฎีกาพิเคราะห์พฤติการณ์แห่งคดีแล้วเห็นว่า ผู้ถูกร้องเป็นผู้ก่อ สนับสนุน หรือรู้เห็นเป็นใจให้บุคคลอื่นจัดเตรียมเพื่อจะให้ทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใด อันอาจคำนวณเป็นเงินได้แก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเพื่อจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนให้แก่ผู้ถูกร้อง ซึ่งเป็นการทุจริตในการเลือกตั้ง อันเป็นการฝ่าฝืน

Dea

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๓ วรรคหนึ่ง (๑) ประกอบมาตรา ๑๓๘ วรรคหนึ่ง และมีคำพิพากษาให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้ถูกร้องเป็นเวลา ๑๐ ปี นับแต่วันที่มีคำพิพากษา ผู้ถูกร้องจึงอยู่ระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว เป็นเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๑ (๔) ประกอบมาตรา ๑๐๘ ข. ลักษณะต้องห้าม (๑) และมาตรา ๙๘ (๕)

ผู้ร้องจึงส่งเรื่องตามแบบคำร้องขอ ลงวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗ ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ โดยมีคำขอ ดังนี้

(๑) ให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๑ (๔) ประกอบมาตรา ๑๐๘ ข. ลักษณะต้องห้าม (๑) และมาตรา ๙๘ (๕)

(๒) มีคำสั่งให้ผู้ถูกร้องหยุดปฏิบัติหน้าที่จนกว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัย และในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลง ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่ง นับแต่วันที่หยุดปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ วรรคสอง

(๓) มีคำสั่งให้ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาของผู้ถูกร้องว่างลงนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญได้อ่านคำวินิจฉัยให้คู่กรณีฟังตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๕ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๖ วรรคหนึ่ง

ประเด็นวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้องและเอกสารประกอบคำร้อง รวมถึงได้แจ้งให้ผู้ถูกร้องได้ทราบข้อกล่าวหาและทำคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาพร้อมทั้งส่งเอกสารประกอบแล้ว เห็นว่า คดีเป็นปัญหาข้อกฎหมาย และมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้ โดยไม่ต้องทำการไต่สวนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๕๘ วรรคหนึ่ง และกำหนดประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๑ (๔) ประกอบมาตรา ๑๐๘ ข. ลักษณะต้องห้าม (๑) และมาตรา ๙๘ (๕) หรือไม่ นับแต่เมื่อใด

ความเห็น

หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาลักษณะต้องห้ามของผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงตามรัฐธรรมนูญ นับว่ามีความสำคัญต่อระบบการเมืองการปกครองของประเทศไทยเป็นอย่างมาก รัฐธรรมนูญจึงบัญญัติให้ต้องมีการกลั่นกรองคุณลักษณะเบื้องต้นเพื่อเป็นหลักประกันว่าบุคคลนั้นจะปฏิบัติหน้าที่อย่างซื่อสัตย์

สุจริตเพื่อประโยชน์ของสาธารณชน โดยหลักการในลักษณะเช่นนี้มีการบัญญัติเป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๙๒ มาตรา ๙๓ และมีการบัญญัติในรัฐธรรมนูญอีกหลายฉบับต่อมาจนกระทั่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ซึ่งใช้บังคับในปัจจุบัน ทั้งนี้ภายใต้บริบทของการเมืองไทยที่ให้ความสำคัญกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและประเพณีการปกครองที่เหมาะสมกับสถานการณ์และลักษณะของสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลักความสุจริตและหลักธรรมาภิบาล^๑ รัฐธรรมนูญฉบับนี้จึงได้บัญญัติลักษณะต้องห้ามที่มุ่งคุ้มครองบุคคลด้วยหลักเกณฑ์ที่เข้มงวดมากขึ้นกว่ารัฐธรรมนูญฉบับอื่นที่เคยใช้มาในอดีต จนทำให้มีการขนานนามรัฐธรรมนูญฉบับนี้ว่า “รัฐธรรมนูญฉบับปราบโกง”

ในการวินิจฉัยคดีนี้ อาจแยกพิจารณาตามประเด็นคำร้องประกอบการยกประเด็นข้อโต้แย้งของผู้ถูกร้องได้ ดังนี้

๑. ศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่และอำนาจที่จะพิจารณาวินิจฉัยตามคำร้องของผู้ร้องหรือไม่

ผู้ร้องอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ วรรคสี่^๒ ส่งเรื่องมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ โดยผู้ร้องมีมติในการประชุมครั้งที่ ๗๕/๒๕๖๗ เมื่อวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๖๗ ซึ่งเกิดขึ้นภายหลังจากที่ได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงแล้วพบว่า ศาลฎีกามีคำพิพากษาที่ สด สส ๓๓๘/๒๕๖๗ ลงวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๖๗ ให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้ถูกร้องเป็นเวลา ๑๐ ปี นับแต่วันที่มิคำพิพากษา ทำให้ผู้ถูกร้องตกเป็นบุคคลที่อยู่ระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง อันเป็นเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๑ (๔) ประกอบมาตรา ๑๐๘ ข. ลักษณะต้องห้าม (๑) และมาตรา ๙๘ (๕)

ประเด็นที่ผู้ถูกร้องโต้แย้งว่าผู้ร้องไม่มีอำนาจส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ วรรคสี่ โดยอ้างเหตุว่าผู้ร้องจะต้องดำเนินการตามระเบียบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยการพิจารณาและวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับสิทธิ

^๑ ความตอนท้ายของวรรคสาม ในคำปรารภของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

^๒ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ วรรคสี่ บัญญัติว่า “ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาคนใดคนหนึ่งมีเหตุสิ้นสุดลงตามวรรคหนึ่ง ให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยตามวรรคหนึ่งได้ด้วย” (ความในวรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าสมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งสภานั้นสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๐๑ (๓) (๕) (๖) (๗) (๘) (๙) (๑๐) หรือ (๑๒) หรือมาตรา ๑๑๑ (๓) (๔) (๕) หรือ (๗) แล้วแต่กรณี และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้อง ส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่”)

สมัครรับเลือก การดำเนินการเกี่ยวกับการเลือก และการเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้ง ในการเลือกสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ นั้น เห็นว่าระเบียบดังกล่าวเป็นแนวปฏิบัติที่ศาลฎีกากำหนดขึ้น เพื่อใช้ในการพิจารณาและวินิจฉัยคดี รวมถึงการบริหารงานคดีภายในของศาลฎีกา โดยระเบียบดังกล่าว ประกอบด้วยบททั่วไป การพิจารณาและวินิจฉัยสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง การพิจารณาและวินิจฉัยคดี การดำเนินการเกี่ยวกับการเลือกสมาชิกวุฒิสภา ทั้งนี้ มีเหตุผลในการประกาศใช้เนื่องจากรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๖ วรรคเจ็ด กำหนดให้การพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกาในการสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา ให้เป็นไปตามระเบียบของที่ประชุมใหญ่ ศาลฎีกา ซึ่งต้องใช้ระบบไต่สวนและให้ดำเนินการโดยรวดเร็ว ระเบียบที่ผู้ถูกร้องยกขึ้นจึงไม่เกี่ยวกับ ขั้นตอนที่ผู้ร้องจะส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยการสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภา ของผู้ถูกร้อง เมื่อผู้ร้องได้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญถูกต้องตามหลักเกณฑ์และวิธีการโดยชอบด้วย รัฐธรรมนูญแล้ว จึงเป็นเรื่องที่ศาลรัฐธรรมนูญรับไว้พิจารณาได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๐ (๓) ประกอบมาตรา ๘๒ วรรคสี่ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗ (๕) ข้อโต้แย้งของผู้ถูกร้องจึงฟังไม่ขึ้น

๒. สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๑ (๔) ประกอบมาตรา ๑๐๘ ข. ลักษณะต้องห้าม (๑) และมาตรา ๙๘ (๕) หรือไม่

ข้อเท็จจริงฟังเป็นเบื้องต้นตามคำพิพากษาศาลฎีกา คดีหมายเลขแดงที่ ลต สส ๓๓๘/๒๕๖๗ ได้ว่าผู้ถูกร้องซึ่งเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ ๙ จังหวัดสงขลา หมายเลข ๗ พรรคภูมิใจไทย กระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๓ วรรคหนึ่ง (๑) ประกอบมาตรา ๑๓๘ วรรคหนึ่ง โดยเป็นผู้ก่อ สนับสนุน หรือรู้เห็นเป็นใจให้บุคคลอื่นจัดเตรียมเพื่อจะให้ทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใด อันอาจคำนวณเป็นเงินได้แก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเพื่อจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนให้แก่ผู้ถูกร้อง และให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้ถูกร้องเป็นเวลา ๑๐ ปี นับแต่วันที่มีคำพิพากษา ผู้ถูกร้อง จึงอยู่ระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว

แต่ผู้ถูกร้องโต้แย้งว่า ไม่อาจนำข้อเท็จจริงดังกล่าวมาใช้เป็นเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภา ของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๑ (๔) ประกอบมาตรา ๑๐๘ ข. ลักษณะต้องห้าม (๑) และมาตรา ๙๘ (๕) โดยยกข้อโต้แย้ง ๒ ประเด็น ดังนี้

(๑) ผู้ถูกร้องโต้แย้งในประเด็นแรกว่า คำพิพากษาศาลฎีกาที่ตัดสินว่าผู้ถูกร้องกระทำการฝ่าฝืน พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ และให้เพิกถอน

สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้ถูกร้องเป็นเวลา ๑๐ ปี นับแต่วันที่มีคำพิพากษานั้น ศาลฎีกาพิจารณาคดีของผู้ถูกร้องโดยใช้ระบบกล่าวหา ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๖ วรรคเจ็ด นั้น

ผู้ถูกร้องโต้แย้งคำพิพากษาของศาลฎีกาที่ให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้ถูกร้องอ้างว่าศาลฎีกาดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยใช้ระบบกล่าวหา ซึ่งชัดหรือแย้งกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๖ วรรคเจ็ด ด้วยเหตุที่ว่าบทบัญญัติดังกล่าวกำหนดให้ศาลฎีกาใช้วิธีพิจารณาระบบไต่สวนข้อโต้แย้งของผู้ถูกร้องทำให้เข้าใจได้ว่า ผู้ถูกร้องเห็นว่าหากใช้ระบบไต่สวนศาลฎีกาต้องทำหน้าที่ตรวจสอบค้นหาความจริงในเชิงรุก โดยไม่จำกัดอยู่เฉพาะพยานหลักฐานที่คู่กรณีอ้างอิงและนำสืบต่อศาล ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ความจริงแท้ ไม่ใช่ความจริงเท่าที่ปรากฏตามการนำสืบพยานหลักฐานของคู่ความ แต่ผู้ถูกร้องอ้างว่าในคดีนี้ศาลฎีกาพิจารณาคดีโดยใช้ระบบกล่าวหา คือ มิได้ตรวจสอบค้นหาความจริงในคดีอย่างชัดเจนตามระบบไต่สวนที่รัฐธรรมนูญกำหนด หากแต่ศาลพิจารณาข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานที่คู่กรณีนำเสนอเท่านั้น

เห็นว่า ตามหลักนิติธรรม การพิจารณาคดีของศาลซึ่งใช้อำนาจตุลาการย่อมต้องดำเนินไปตามหลักวิธีพิจารณาคดีที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องบัญญัติไว้ เมื่อรัฐธรรมนูญบัญญัติให้ศาลฎีกาใช้วิธีพิจารณาระบบไต่สวนในการพิจารณาคดีเลือกตั้ง ซึ่งเป็นวิธีพิจารณาที่แตกต่างไปจากวิธีพิจารณาระบบกล่าวหาที่ศาลยุติธรรมใช้ในคดีทั่วไป ศาลฎีกาย่อมต้องใช้วิธีพิจารณาตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ หากผู้ถูกร้องเห็นว่าผู้พิพากษาที่รับผิดชอบคดีมิได้ดำเนินการตามหลักวิธีพิจารณาที่ถูกต้อง ก็ชอบที่จะใช้สิทธิโต้แย้งในระหว่างการพิจารณาคดีได้ แต่ในกรณีตามข้อโต้แย้งของผู้ถูกร้อง ศาลฎีกาได้ดำเนินการกระบวนการพิจารณาจนมีคำพิพากษาและคดีถึงที่สุดแล้ว คำพิพากษาของศาลฎีกาย่อมมีผลผูกพันผู้ถูกร้องและมีสภาพบังคับเด็ดขาดทางกฎหมาย ข้อโต้แย้งของผู้ถูกร้องที่ว่าศาลฎีกาพิจารณาคดีโดยใช้ระบบกล่าวหา ไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๖ วรรคเจ็ด ที่ให้ศาลฎีกาใช้ระบบไต่สวน จึงฟังไม่ขึ้น

(๒) ผู้ถูกร้องยกข้อโต้แย้งอีกประเด็นหนึ่งว่า ผู้ร้องจะนำรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๕) มาตรา ๑๐๘ ข. ลักษณะต้องห้าม (๑) และมาตรา ๑๑๑ (๔) มาใช้บังคับแก่กรณีของผู้ถูกร้องไม่ได้ เนื่องจากขณะที่ผู้ถูกร้องสมัครเข้ารับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา ได้รับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภาและได้รับแต่งตั้งให้เป็นสมาชิกวุฒิสภานั้น ผู้ร้องไม่ได้เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๕) ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๕) บัญญัติห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้เป็นการเฉพาะ ไม่ได้บัญญัติห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา และในเวลาดังกล่าวผู้ถูกร้องไม่ได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแต่อย่างใด นั้น

เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๘ บัญญัติให้บุคคลที่จะเข้าสู่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ไม่ว่าในขั้นตอนของการเป็นผู้สมัครรับเลือกหรือในขั้นตอนที่บุคคลได้รับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภาแล้ว หากผู้สมัครรับเลือกมีคุณสมบัติไม่ครบถ้วนหรือปรากฏลักษณะต้องห้ามตามที่กฎหมายกำหนด ผู้นั้นก็ไม่อาจใช้สิทธิสมัครรับเลือกได้ และแม้บุคคลมีคุณสมบัติถูกต้องและไม่มีลักษณะต้องห้ามในขั้นตอนการสมัครรับเลือก แต่ปรากฏในเวลาต่อมาเมื่อได้รับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภาแล้วว่าบุคคลนั้นขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม บุคคลนั้นก็ต้องพ้นจากตำแหน่งตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๑ (๔) ซึ่งกำหนดเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลงเพราะสมาชิกวุฒิสภาผู้นั้นขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม

ส่วนการที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๘ ข. ลักษณะต้องห้าม (๑) กำหนดเหตุของการสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาโดยเชื่อมโยงกับลักษณะต้องห้ามของบุคคลที่ต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๙๘ ซึ่งเป็นเกณฑ์เช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น ด้วยเหตุเพราะเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่กำหนดลักษณะต้องห้ามของบุคคลเพื่อเป็นหลักประกันว่าบุคคลนั้น จะปฏิบัติหน้าที่อย่างซื่อสัตย์สุจริต มีความประพฤติ มีคุณสมบัติเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือของสาธารณชน จึงต้องนำคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และคณะรัฐมนตรีมาใช้ร่วมกัน” ดังนั้น เมื่อกฎหมายมีเจตนารมณ์ให้การจำกัด “สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง” เป็นลักษณะต้องห้ามของการดำรงตำแหน่งเป็นสำคัญ จึงมิได้มีความหมายเฉพาะเจาะจงว่าต้องห้ามเฉพาะการเข้าสู่ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น ลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๐๘ ข. (๑) ซึ่งเชื่อมโยงกับมาตรา ๙๘ (๕) จึงเป็นเพียงการอ้างถึงกรณีที่บุคคลดังกล่าวเป็นผู้ถูกจำกัดสิทธิเลือกตั้งซึ่งเป็นสิทธิทางการเมืองที่สำคัญเท่านั้น มิใช่การเจาะจงว่าเมื่อเป็นการจำกัดสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้วจะไม่เกี่ยวกับสิทธิในการเป็นสมาชิกวุฒิสภา และแม้ผู้ถูกร้องจะได้รับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภาก่อนที่จะถูกจำกัดสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง แต่การถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามคำพิพากษาศาลฎีกาคดีหมายเลขแดงที่ สด สส ๓๓๘/๒๕๖๗ ทำให้ผู้ถูกร้องมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๐๘ ข. (๑) ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๑ (๔) ก็บัญญัติให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงด้วย ลักษณะต้องห้ามตามบทบัญญัตินี้ดังกล่าวจึงมิได้จำกัดเฉพาะ

^๓ คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ. (๒๕๖๒). ความมุ่งหมายและคำอธิบายประกอบรายมาตราของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐. กรุงเทพมหานคร : สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, หน้า ๑๗๑.

ก่อนดำรงตำแหน่งหรือในขณะที่ผู้ถูกร้องใช้สิทธิสมัครรับเลือกเท่านั้น^๔ ลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๙๘ (๕) ย่อมนำมาใช้บังคับกับผู้ถูกร้องในขณะที่เป็นสมาชิกวุฒิสภาแล้วด้วย ข้อโต้แย้งของผู้ถูกร้องจึงฟังไม่ขึ้น

เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องเป็นสมาชิกวุฒิสภาตั้งแต่วันที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง ประกาศผลการเลือก^๕ คือ วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๗ ต่อมาวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๖๗ ศาลฎีกา มีคำพิพากษาให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้ถูกร้องเป็นเวลาสิบปีนับแต่วันที่คำพิพากษา สมาชิกภาพ ของสมาชิกวุฒิสภาของผู้ถูกร้องจึงสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๑ (๔) ประกอบมาตรา ๑๐๘ ข. ลักษณะต้องห้าม (๑) และมาตรา ๙๘ (๕)

๓. สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงนับแต่เมื่อใด

เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ วรรคสอง^๖ เป็นบทบัญญัติว่าด้วยการพ้นจากตำแหน่งของสมาชิก วุฒิสภาที่ถูกศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้หยุดปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งมีได้ให้อำนาจแก่ศาลรัฐธรรมนูญที่จะมีคำสั่ง เป็นอย่างอื่น เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าเมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๗ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ผู้ถูกร้อง หยุดปฏิบัติหน้าที่จนกว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจึงต้องสั่งให้ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่ง นับแต่วันที่หยุดปฏิบัติหน้าที่นั้น ดังนั้น สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาของผู้ถูกร้องจึงสิ้นสุดลง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ วรรคสอง นับแต่วันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๗ เป็นต้นไป

อย่างไรก็ดี แม้การพ้นจากตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาของผู้ถูกร้องจะนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง ให้ผู้ถูกร้องหยุดปฏิบัติหน้าที่โดยผลของบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ วรรคสอง แต่เมื่อกระบวนการ ในการยื่นยันผลทางกฎหมายดังกล่าวต้องกระทำโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ จึงต้องถือว่าการสิ้นสุด สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาของผู้ถูกร้องทำให้ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกว่างลง ณ วันที่ ศาลรัฐธรรมนูญได้อ่านคำวินิจฉัยโดยชอบแล้ว อันเป็นวันที่คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีผลบังคับ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๖

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๑ (๔) ประกอบมาตรา ๑๐๘ ข. (๑) และมาตรา ๙๘ (๕) นับแต่วันที่

^๔ เทียบคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑/๒๕๖๔ (คดีนายเทพไท เสนพงศ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้ถูกร้อง)

^๕ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๙ วรรคสอง บัญญัติให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาเริ่มตั้งแต่วันที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง ประกาศผลการเลือก; ประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง ผลการเลือกสมาชิกวุฒิสภา ลงวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๗ ปรากฏชื่อผู้ถูกร้องในกลุ่มที่ ๑๙ ลำดับที่ ๗.

^๖ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ วรรคสอง บัญญัติว่า “เมื่อได้รับเรื่องไว้พิจารณา หากปรากฏเหตุอันควรสงสัยว่าสมาชิกผู้ถูกร้อง มีกรณีตามที่ถูกร้อง ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้สมาชิกผู้ถูกร้องหยุดปฏิบัติหน้าที่จนกว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัย ... ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกผู้ถูกร้องสิ้นสุดลง ให้ผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่หยุดปฏิบัติหน้าที่ แต่ไม่กระทบต่อกิจการที่ผู้นั้นได้กระทำไปก่อนพ้นจากตำแหน่ง”

ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ผู้ถูกร้องหยุดปฏิบัติหน้าที่ คือ วันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๗ และให้วันที่ ศาลรัฐธรรมนูญอ่านคำวินิจฉัยโดยชอบตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณา ของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๖ เป็นวันที่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาว่างลงตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๕ วรรคหนึ่ง

(นายอุดม รัฐอมฤต)
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ